

مسجد و ترویج فرهنگ ایثار و شهادت در ۸ سال دفاع مقدس

مسجد، قرارگاه ایثار و شهادت

مسجد، از روزهای نخست ابلاغ رسالت الهی رسول اعظم صلی الله علیه و آله، مهم‌ترین پایگاه اجتماعی و سیاسی مسلمانان بود. حضرت محمد صلی الله علیه و آله مسجد النبى را پایگاه و سنگر فرماندهی مبارزه با مشرکان قرار داد و در واقع قرارگاه عملیاتی حضرت شمرده می‌شد که سردارانی چون امیرالمؤمنین علی سلام الله علیه، جعفر بن ابوطالب، سلمان، حمزه، حنظله، مقداد، عمار و ... در کنار آن حضرت حضور داشتند.

حضرت امام قدس الله نفسه الزکیه در تبیین جایگاه مسجد با نگاه به عصر پیامبر، می‌فرماید: «مساجد در زمان رسول اکرم، مرکز جنگ‌ها و مرکز سیاست‌ها و مرکز امور اجتماعی و سیاسی بوده. این طور نبوده است که در مسجد پیغمبر صلی الله علیه و آله همان مسائل عبادی نماز و روزه باشد؛ مسائل سیاسی‌اش بیشتر بوده. هر وقت می‌خواستند اشخاص را به جنگ بفرستند و بسیج کنند مردم را برای جنگ‌ها، از مسجد شروع می‌کردند این امور را»^۱.

افزون بر این، سخنرانی‌های پیامبر و خواندن آیات جهاد و شهادت، در عمیق کردن فرهنگ ایثار در باور مسلمانان نقش اساسی داشت؛ از این رو مسجد، اولین پایگاه ترویج فرهنگ ایثار و شهادت است. در طول تاریخ نیز هر مبارزه‌ای که بین حق و باطل شکل گرفته است؛ مرکز پشتیبانی، تجهیز و آمادگی روحی پیروان حق، مسجد بوده است.

تشکیل هسته‌های مقاومت در مساجد

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و آغاز هجمه دشمن بعثی به خاک مقدس ایران، اولین هسته‌های مقاومت در مساجد شکل گرفتند. جوانان ولایی و رزمنده‌ای که در مدینه فاضله جبهه‌ها، خودساخته و الهی شده بودند، گاهی که به مرخصی می‌رفتند، در مساجد حضور پیدا می‌کردند و با جوانان و نوجوانان درباره رزم و جهاد سخن می‌گفتند و چون گفتارشان با کردارشان یکی بود، سبب جذب بسیاری از آنان و علاقه‌مندی ایشان به ایثار و شهادت می‌شدند. چه بسیار جوانانی که با آشنایی با مسجد و رزمندگانی که در آن رفت و آمد داشتند، به مسیر جهاد و شهادت آمدند و به شهادت رسیدند و خود نگین آسمان هدایت شدند.

پایگاه‌های بسیج، پس از فرمان تاریخی امام برای تشکیل ارتش ۲۰ میلیونی در سال ۱۳۵۹ نیز، در مساجد شکل گرفتند و در واقع پرورشگاه بسیج، کانون گرم مساجد بود. نیروهای اعزامی از بسیج، از خاستگاه مسجد به رزمگاه می‌شتافتند و می‌جنگیدند. حضرت امام در معرفی جایگاه چنین رزمندگانی می‌فرماید: «کسی که از مسجد به میدان جنگ برود، فقط از خدا می‌ترسد و بس و از کشته شدن و فقر و آوارگی نمی‌ترسد و چنین سپاهی، سپاه فاتح و پیروز است»^۲.

حضرت امام به درستی بر نقش تربیتی و سازنده مسجد تأکید داشتند و ثمرات حضور در مسجد را می‌دانستند؛ از این رو مسجد را سنگر و اهل آن را سپاه پیروز می‌نامند. رهبر معظم انقلاب، آیت الله خامنه‌ای مد ظله العالی نیز در توصیه‌ای درباره بسیج می‌فرماید: «مساجد را رها نکنید. نیروی مقاومت بسیج، بهترین جایی که دارد، همین مساجد است»^۳.

مسجد، سنگر مستحکم در دوران جهاد و شهادت

مساجد شهرهایی که در مناطق مرزی قرار داشتند، محور مقاومت بودند. در روزهای نخست جنگ که دشمن بعثی در پی اشغال سوسنگرد بود، مسجد جامع این شهر، همانند سنگری مستحکم بود که در روزهای مقاومت، پادگان اصلی مدافعان را تشکیل می‌داد. داستان این مسجد همانند مسجد جامع خرمشهر است که به گفته اهالی سوسنگرد، همه امور شهر در روزهای مقاومت، به مسجد سوسنگرد ختم می‌شد.

صحن مسجد جامع سوسنگرد آن روزها پذیرای شهدا و زخمی‌های بسیاری بود تا این که در صبح روز ۲۶ آبان ۱۳۵۹ به ناگاه دکتر چمران و نیروهایش از روستای ابوحمیظه به دشمن یورش می‌آوردند و سوسنگرد از خطر اشغال رهایی می‌یابد.

نمونه دیگر، مسجد جامع خرمشهر می‌باشد که نماد مقاومت و پیروزی در دوران دفاع مقدس است. این نگاه و اقبال رزمندگان و مردم به مسجد و محور قرار دادن آن در دوران جنگ، پیروی از فرامین حضرت امام بود که فرمودند: «این مسجدها را سنگر قرار بدهید برای اسلام. در صدر اسلام، از این مسجدها همه چیز بیرون می‌رفت؛ مسجد محل قضاوت بود... مسجد محل بسیج بود. بسیج سپاه بود، این مسجدها را باید شما محکم نگه دارید».^۴ و نیز در جای دیگر چنین می‌فرمایند: «مسجد یک سنگر اسلامی است و محراب محل جنگ است، حرب است».^۵

مسجد، پشتیبان رزمندگان اسلام

گردآوری کمک‌های مردمی برای جبهه‌ها و پشتیبانی از رزمندگان، از دیگر مراتب ترویج فرهنگ ایثار و شهادت در مساجد بود که هیچ‌گاه آن صحنه‌های شورانگیز از ذهن مردم پاک نخواهد شد. اولین شهید روحانی دفاع مقدس، حجت الاسلام و المسلمین محمدحسن شریف قنوتی، پیش از شهادتش و در سنگر مسجد و محراب در مسجد امام خمینی شهر بروجرد، نخستین ستاد کمک‌رسانی و پشتیبانی جنگ را دایر کرد و برای کمک به جبهه‌های نبرد، در سوم مهر ۱۳۵۹ همراه کاروانی متشکل از ۲۱ کامیون آذوقه، به خرمشهر رفت. از این دست فعالیت‌ها در سراسر کشور انجام می‌شد و مردم، متصدی کمک به رزمندگان راه، مساجد می‌دانستند.

تشکیل صندوق‌های حمایت از خانواده شهدا، برگزاری بزرگداشت و یادواره شهدا، اعزام کاروان‌های راهیان نور از فعالیت‌های شاخص و برجسته مساجد در طول جنگ و پس از آن می‌باشد. این‌ها، بیانگر جایگاه و تأثیر مساجد در تبیین و ترویج فرهنگ ایثار و شهادت در جامعه می‌باشد که باید بر آن عمق بیشتر بخشید؛ چرا که در فرهنگ اسلام، ایثار یکی از ارکان مهم تربیتی شمرده می‌شود که در بقاء، پویایی و پیشرفت جامعه تأثیر مستقیم دارد.

بزرگ‌ترین ایثارها نیز، بذل جان در راه دین و خدا می‌باشد که مهم‌ترین سرمایه یک انسان می‌باشد. خون شهدای عزیز که از جان خود بذل و ایثار کردند، حافظ امنیت، وقار، پیشرفت و بقای مردم ماست و مسجد در ترویج این فرهنگ نقش اول را دارد.

«اللهم الحقنا بالشهدا»

۱. صحیفه امام، ج ۱۸، ص ۵۳.

۲. ولایت فقیه، ص ۱۳۲.

۳. ۲۷ آبان ۱۳۷۱.

۴. صحیفه امام، ج ۱۵، ص ۱۴.

۵. همان، ج ۱۳، ص ۳۶۱.